

Deel 4

Doelgericht en samenhangend werken aan burgerschapsvorming; de leerpotentie van grenzen in het sociaalpedagogische en educatieve domein

Anton Boonen

Om vanuit een gedeelde verantwoordelijkheid en gezamenlijke wens acties en activiteiten rondom burgerschapsvorming te formuleren is inzichtelijk maken, waar op dit moment al interprofessioneel samengewerkt wordt aan het thema burgerschap, waar interacties tussen verschillende professionals rondom dit thema al plaatsvinden én waar zich mogelijkheden aandienen om de samenwerking vorm te geven belangrijk. Dat wordt binnen het onderzoeksproject Over de Grens! (<https://www.hu.nl/onderzoek/projecten/over-de-grens>) onderzocht aan de hand van de theorie over 'boundary crossing' (Akkerman & Bakker, 2011; Akkerman & Bruining in Bakker, Zitter, Beausaert & De Bruijn, 2016).

Boundary crossing verwijst naar de inspanningen die mensen leveren om continuïteit in actie of interactie tussen praktijken te waarborgen of te herstellen (Bakker & Akkerman in Bakker et al., 2016). Er wordt binnen dit perspectief uitgegaan van 'boundaries/grenzen'; sociale of culturele verschillen tussen praktijken die leiden tot problemen in handelingen of in interactie met andere praktijken. Die problemen tussen leerkrachten, medewerkers van kinderopvang en welzijnswerkers zijn merkbaar; expertise van de ene praktijk rondom burgerschapsvorming wordt nauwelijks in verbinding gebracht met de expertise van de andere praktijk. Ondanks dat deze grenzen soms belemmerend kunnen werken hebben ze ook leerpotentieel. Akkerman en Bakker (2011) onderscheiden vier leermechanismen die plaats kunnen vinden in de situatie van boundary crossing:

Identificatie: Het hernieuwd inzicht in hoe verschillende praktijken zich van elkaar onderscheiden of hoe ene individu zich verhoudt tot verschillende praktijken. De grenzen worden expliciet gemaakt en er wordt een manier gezocht om met die grenzen om te gaan zonder verschillen op te heffen.

Coördinatie: De inzet van nieuwe of bestaande middelen en procedures om effectieve afstemming tussen praktijken mogelijk te maken.

Reflectie: Een eigen perspectief verwoorden (*perspective making*) of dat van een ander innemen (*perspective taking*).

Transformatie: De vorming van nieuwe praktijken (grenspraktijken) of identiteit. Typerende processen zijn confrontatie, erkennen van een wederzijds probleem, ontwikkeling van nieuwe grensobjecten, hybridisering en integratie.

Deze leermechanismen kunnen op drie niveaus worden bekeken, namelijk (a) het institutionele niveau (acties en interacties worden geïnitieerd tussen verschillende organisaties), (b) het interpersoonlijke niveau (acties en interacties tussen groepen mensen vanuit verschillende praktijken) en (c) het intrapersonlijke niveau (wanneer mensen tegelijkertijd participeren in meerdere tussenliggende praktijken). Professionals die op dit intrapersonlijke niveau participeren worden in de literatuur 'boundary crossers', 'brokers' of 'bruggenbouwers' genoemd. Boundary crossers zijn in staat om elementen van de ene praktijk in te brengen in de andere praktijk (Bakker & Akkerman in Bakker et al., 2016).

Door middel van het uitvoeren van grensanalyses (zie Bakker, Zitter, Smit & De Bruijn in Bakker et al., 2016) bestuderen we binnen het onderzoeksproject stapsgewijs de grensinteracties tussen de verschillende sociaalpedagogische en educatieve praktijken om zichtbaar te maken waar samenwerkingspotentie kan worden verwacht.

De grensanalyses laten voor de 4 Amersfoortse wijken, waar het onderzoeksproject Over de Grens! wordt uitgevoerd, zien dat er al veel situaties kunnen worden geïdentificeerd waar al (interprofessioneel) samengewerkt wordt aan burgerschapsvorming (= identificatie). Ook wordt zichtbaar dat daarvoor al middelen, zoals wijkplannen, methodes, flyers en spreekuren, voorhanden zijn om die samenwerking vorm te geven (= coördinatie). Men is tevens in staat is om het eigen perspectief te verwoorden of dat van een ander in te nemen (= reflectie). Desalniettemin is er nog nauwelijks sprake van de vorming van nieuwe praktijken (= transformatie), met uitzondering van aanwezigheid van integrale kindcentra (IKC) waar kinderopvang en basisschool verenigd zijn. Er is echter voldoende potentie aanwezig binnen de wijken om de krachten te bundelen en samen te werken aan burgerschapsvorming. Op het institutionele niveau, in de vorm van ABC-Amersfoort, is een mooie praktijk (netwerk) gecreëerd om interprofessioneel samen te werken aan burgerschapsvorming. Die interprofessionele samenwerking komt op het interpersoonlijke en intrapersoonlijke niveau echter nog niet altijd volledig tot zijn recht. Dat heeft voornamelijk te maken met de grote afhankelijkheid van persoonlijke voorkeuren en aanwezige kennis om burgerschap doelgericht vorm te geven; aandacht voor burgerschap zit nog niet altijd in de grondhouding en vezels van professionals. Daarnaast is tijd -en geldgebrek een bepalende factor waardoor burgerschapsvorming niet altijd de aandacht krijgt die het verdient én niet altijd in gezamenlijkheid wordt opgepakt.

Referenties:

- Akkerman, S. F., & Bakker, A. (2011). Boundary crossing and boundary objects. *Review of educational research*, 81(2), 132-169.
- Akkerman, S., & Bruining, T. (2016). Multilevel boundary crossing in a professional development school partnership. *Journal of the Learning Sciences*, 25(2), 240-284.
- Bakker, A. Zitter, I., Beusaert, S., & De Bruijn, E. (2016). *Tussen opleiding en beroepspraktijk: Het potentieel van boundary crossing*. Assen: Van Gorcum.